

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Trvalé neprojevování opravdového zájmu

V dnešní době není neobvyklé, že člověk za svého života uzavře více než jedno manželství, případně že do svazku manželského ani nevstoupí. V obou případech se však stane rodičem, zpravidla biologickým, dětí, které nemají stejnou matku, resp. stejného otce. Vývojem rodinných vztahů a zejména uzavřením nového manželství či navázáním nového partnerského vztahu se však může stát a není to výjimkou, že vztahy s původní rodinou, tedy zejména s dětmi, ochladnou. V těchto situacích se často tento rodič, někdy i pod tlakem nové rodiny, snaží prostřednictvím pomoci u advokáta či notáře, upravit vztahy pro případ své smrti tak, aby z důvodu institutu neopomenutelného dědice a jeho práva na povinný díl, o němž má povětšinou laická veřejnost určitou představu, nedošlo po jeho smrti k dědickým sporům a s tím často i spojeným komplikovaným spoluvlastnickým vztahům k nemovitostem či povinnostmi závětních či intestátních dědiců na základě uzavřené dohody neopomenutelné dědice vyplatit.[1]

V okamžiku, kdy tento rodič zjistí, že jediným řešením je převést svůj majetek ještě za života, udělit v závěti příkaz k započtení, nastoupení ex lege právních účinků dědické nezpůsobilosti, či možnost vydědění,[2] není výjimkou, že právě k institutu vydědění upíná zůstavitel svou naději. Mnohdy zůstavitelé přistupují k sepsání jakési listiny o vydědění i bez právní rady, což však ve svém důsledku často způsobí její neplatnost. V okamžiku, kdy se potomek zůstavitele ničím zásadním „neprovinil“, tedy když nevede nezřízený život užíváním drog, opakovaným pácháním trestné činnosti, gamblerským aj., nebyl odsouzen pro úmyslný trestný čin k trestu odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku a nelze objektivně říci, že zůstaviteli neposkytl v rozporu s dobrými mravy potřebnou pomoc v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech, mnohdy nezbyvá než odkázat na důvod trvalého neprojevování opravdového zájmu, což je termín velice abstraktní, obtížně definovatelný a přináší tím tak i velké interpretační a aplikační obtíže. Právě pro svou abstraktnost je však často jako důvod vydědění uváděn[3], neboť absenci kontaktu se svým potomkem si často zůstavitel s tímto termínem ztotožňuje.

Zákonodárce předmětný důvod vydědění vymezil v ust. § 469a odst. 1 písm. b) zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, jako trvalé neprojevování opravdového zájmu, což samo o sobě, dle mého názoru, částečně popírá princip právní jistoty, když bez znalosti zejména judikatury, nikoliv pouze běžně dostupného odborného právního výkladu, nelze s jistotou, že listina o vydědění vyvolá zamýšlené právní následky, tuto sepsat. Pokusím se tedy alespoň shrnout základní situace, na které toto ustanovení dopadá, resp. nedopadá, tedy definovat pojem zájem, který musí vyznačovat znaky trvalosti a opravdovosti, kdy jen tyto znaky je samo o sobě obtížné posuzovat.

Jako projevování zájmu je třeba si představit písemný nebo osobní kontakt se zůstavitelem, kdy za osobní kontakt lze označit i telefonické hovory a např. v dnešní době oblíbenou komunikaci přes skype v případě velké vzdálenosti bydliště nebo pobyt v zahraničí. Dostatečnost takového zájmu by měla být posuzována v souvislosti se třemi významnými faktory.

Prvním z těchto faktorů je reálná možnost potomka, jak často a v jaké formě je schopen zůstaviteli svůj opravdový trvalý zájem projevit. V tomto případě je nutné vzít v potaz zejména místo bydliště zůstavitele a potomka a rovněž i druh práce potomka, která může být v některých případech spojena s častými pobyty v zahraničí. Dále nelze nepřihlídnout ke zvykům, které jsou v posuzované rodině obvyklé, či k přechodným událostem, jako je např. dlouhodobá nemoc potomka zůstavitele.

Projevovaný zájem je však vždy třeba poměřit kritériem dobrých mravů, které jsou jakýmsi objektivním korektivem shora uvedených subjektivních příčin.

Druhým z těchto faktorů je samotný zájem zůstavitele o potomka, který je předmětem mnoha soudních rozhodnutí, a který je často hlavním důvodem, proč je listina o vydědění při uvedení důvodu trvalého neprojevování opravdového zájmu, prohlášena za neplatnou. Obecně vzato, vývoj judikatury v této otázce chrání zejména neopomenutelné dědice, kdy nezájem zůstavitele o ně, a to třeba pouze v období jejich nezletilosti[4], sankcionuje neplatností zůstavitelovy vůle vyjádřené v listině o vydědění. Za zmínku stojí rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích, jímž byla judikována tato právní věta: „Pro posouzení důvodů vydědění podle ustanovení § 469a odst. 1 písm. b) občanského zákoníku je třeba rovněž zjišťovat, zda potomek zůstavitele měl reálnou možnost o zůstavitele projevit opravdový zájem, který by jako potomek měl projevit, tj. zda zůstavitel měl sám zájem se s dítětem stýkat a udržovat s ním běžné příbuzenské vztahy.“[5] Neplatné tak bude vydědění neopomenutelného dědice ze strany zůstavitele, pokud se sám zůstavitel zapříčinil o to, že potomek o něj opravdový zájem neprojevoval. Je třeba vždy zkoumat, kdo převážně způsobil tento stav, nicméně jak konstatoval Nejvyšší soud, je to zpravidla nezájem rodiče o dítě, který je příčinou nezájmu dítěte o rodiče. Proto nelze klást na roveň chování rodiče, který o dítě neprojevuje zájem prakticky od samého dětství, a chování dítěte, které v důsledku toho neprojevuje zájem o rodiče.[6]

Třetím faktorem, který je třeba při posuzování listiny o vydědění vzít v potaz, je skutečnost, zda zájem, který potomek zůstaviteli projevuje, trvale nepřekračuje zásady společenské slušnosti[7]. Zde by naopak listina o vydědění, při dodržení všech podstatných náležitostí, byla shledána platnou, ačkoliv neopomenutelný dědic svůj zájem zůstaviteli trvale projevoval, nicméně tento rozhodně nelze označit za opravdový. Opravdový zájem je takový, který je zůstaviteli poskytován z lásky, úcty, či z pouhé povinnosti se o své rodiče resp. prarodiče postarat. Za opravdový zájem však nelze označit tzv. „šikanózní“ jednání, kdy potomek zůstaviteli ztěžuje životní podmínky, ubližuje mu či ho různými způsoby omezuje.

Z výše uvedeného je patrné, jak obtížné je pojem „trvalý opravdový zájem“ definovat a zejména jak nejisté je listinu o vydědění na základě tohoto důvodu sepsat. Samotný logický a gramatický výklad této právní normy bez znalosti odpovídající judikatury zjevně nestačí, což se nezmění ani s účinností nového občanského zákoníku, který tento důvod k vydědění ve své podobě zachoval. [8]



Mgr. Lucie Kocourková,
advokátní koncipient

[1] K povinnosti vyplatit neopomenutelné dědice však může dojít pouze na základě schválené dohody dědiců, neboť neopomenutelný dědic má právo na povinný díl in natura a nikoliv na výplatu svého povinného dílu v penězích, což se nezmění ani s účinností zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník.

[2] V úvahu připadá ještě možnost odkázat neopomenutelnému dědici závětí určitou věc či právo,

jejichž hodnota představuje výši povinného dílu. Uvedené řešení však není pro zůstavitele jistotou, neboť masa dědictví stejně tak jako věk potomků či jiných okolností, se může před smrtí zůstavitele, k níž se výše povinného dílu posuzuje, změnit.

[3] Zůstavitel je povinen uvést důvod k vydědění, neboť bez této náležitosti se jedná o absolutně neplatný právní úkon.

[4] Srovnej Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.11.2009, sp.zn. 21 Cdo 3992/2008.

[5] Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9.8.1996, sp. zn. 6 Co 10/96.

[6] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 09. 1997, sp. zn. 2 Cdon 86/97.

[7] Srovnej Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.05.2007, sp.zn. 21 Cdo 688/2006.

[8] Zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, pouze vypustil pojem „trvalý“, když v ust. § 1646 odst. 1 písm. b) stanoví: „Zůstavitel může vydědit neopomenutelného dědice, který o zůstavitele neprojevuje opravdový zájem, jaký by projevovat měl“.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [AI omnibus](#)
- [Když model počítá správně, ale závěr je zavádějící: limity AI při oceňování podniků](#)
- [Vyčlenění rodinných nemovitostí \(i v podobě podílu v bytovém družstvu\) do svěřenského fondu](#)
- [Sport versus EU - aktuální sportovní kauzy rozhodované Soudním dvorem EU](#)
- [Dokazování negativních skutečností ve sporném řízení](#)
- [Neoprávněný odběr elektřiny - překvapení vlastníka?](#)
- [Rodič u dítěte v nemocnici: právo na přítomnost neznamená bez dalšího právo na přespání na jip/jirp](#)
- [Pokuta za švarcsystém kurýrů Rohlíku potvrzena Ústavním soudem](#)
- [Metropolitní plán schválen. Je Váš projekt v bezpečí?](#)
- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)